

Chemické listy ve světle dnešní doby

V letošním roce si připomínáme 145. výročí založení našeho časopisu (1876) a 155. výročí zřízení Spolku pro vzdělání v oboru chemie a pomocných věd „Isis“ (1866), který byl určitým prapředchůdcem dnešní České společnosti chemické. I když ani jedno z těchto výročí není kulaté, jsou to bezesporu výročí úctyhodná a zaslouží si zvláštní pozornost. V tomto říjnovém čísle proto přinášíme hned dva historické referáty, které představují naprosto jedinečnou exkurzi do časů sice již povětšinou dávno minulých, avšak do časů, jejichž význam pro českou chemii by neměl být opomíjen a už vůbec ne zapomenut. Jsou to poutavá pojednání „Šéfredaktoři Chemických listů“¹ a „Historie a současnost registrace chemických spolků“² z per našich zasloužilých redaktorů, profesorů Bohumila Kratochvíla a Pavla Drašara, kteří se neváhali ponořit do knihoven a archivů a připravili pro čtenáře nesmírně cenná svědectví, jejichž obsah by byl s odstupem času ve stále hlubším a hlubším propadlísti dějin, a tedy pro běžného smrtníka prakticky ztracený. Jim se tak podařilo mnohé střípky nejen objevit a vynést je na světlo světa, ale především z nich sestavit velmi ucelenou mozaiku zobrazující inspirující příběh historických osobností spjatých s našim časopisem i naší chemickou společností. Za to jim patří skutečně obrovské poděkování!

Na sklonku loňského roku mi byla právě od profesora Bohumila Kratochvíla, který vedl Chemické listy celých dvacet let (v letech 1997–2012 a 2016–2020)³, předána symbolická štafeta a já se tak stal na této pozici již desátým šéfredaktorem. Nutno přiznat, že jsem tuto nabídku přijal s obrovskou pokorou, už jen proto, že jsem jako řadový redaktor působil v Chemických listech teprve tři roky. A po přečtení výše zmíněného referátu „Šéfredaktoři Chemických listů“ jsem se jen utvrdil v tom, že pokora a obdiv nad tím, jaké osobnosti v redakci Chemických listů působily a působí, jsou zcela na místě.

Pokud se zamyslím nad tím, co obvykle poji minulost s přítomností, napadá mě především pojem tradice. Ano, Chemické listy jsou časopisem tradičním – který jiný časopis by mohl být takto označován než jeden z vůbec nejdéle vydávaných národních vědeckých časopisů. A ano, Chemické listy jsou časopisem tradičně českým. V posledních několika letech jsme všichni svědky toho, jak dynamicky se okolní svět mění, a mnozí by se nebránili ani označení, že se otřásá v základech či že pomalu mizí svět takový, jaký ho známe. A v těchto rozbouraných vodách přítomnosti je tradice jakýmsi pomyslným majákem, který stále ještě pevně a neochvějně ukazuje zřejmý směr – z minulosti do budoucnosti.

Příměr s majákem jsem zde nepoužil zcela samoučelně. Já takto náš časopis v přeneseném slova významu vnímám. Přál bych si, aby Chemické listy byly i nadále tradičním českým časopisem, který čtenářům přináší nejen nejčerstvější novinky z české, slovenské i světové chemie, ale rovněž definuje, udržuje a konzervuje český chemický jazyk – a nadto ještě láká a ukazuje směr i pro nové čtenáře a nejmladší zájemce o chemii. Ovšem řekněme si upřímně, jaký význam by mělo stavět maják, byť pomyslný, v Česku, které bylo mořem omýváno jen v údobích prehistorických a v nedávné době pouze

v živých obrazech velikána Járy Cimrmana? Proč by nemohly být Chemické listy i majákem zářícím třeba po celé Evropě?

K této ambiciózní představě mě vede prostý fakt, že současná Česká společnost chemická je jedním ze spolumajitelů konsorcia Chemistry Europe (dříve PubChem-Soc Europe), které sdružuje 16 chemických společností z 15 evropských zemí⁴. A každá z těchto společností vydává vlastní chemický časopis ve svém národním jazyce, tedy svoje vlastní „Chemické listy“. V roce 2019 (28. a 29. března v německém Weinheimu) a letos (30. března online) jsem se účastnil 2. a 3. setkání redaktorů členských časopisů konsorcia Chemistry Europe⁵, jejichž hlavní náplní bylo hledat nejsnadnější cestu pro komunikaci jednotlivých členských chemických společností prostřednictvím jejich národních časopisů. A právě časopisy, jako je ten náš, mohou v tomto pojetí oslovovat nejen čtenáře české a slovenské, ale i mezinárodní. Jednou možností je předávání informací prostřednictvím oficiálního věstníku konsorcia Chemistry Europe, který nese název ChemistryViews⁶ (zde stojí za zmínku např. nedávno zveřejněný anglicky psaný článek o atraktivních způsobech výuky chemie v Univerzitním centru Litvínov VŠCHT – FS ČVUT – ORLEN Unipetrol⁷, jehož českou předlohu jsme otiskli již dříve v našem časopise⁸). Druhá cesta pak vede přes zveřejňování doplňkových anglických překladů česky a slovensky psaných autorských článků na internetových stránkách našeho časopisu⁹.

Ať už s sebou probíhající digitální revoluce přinese pro Chemické listy jakékoliv nové a moderní prvky, které se pro šíření informací a poznatků nabízí či budou v blízké budoucnosti nabízet, věřím, že náš časopis bude i v nadcházejících letech takovým, jaký by si jej přáli v 21. století vidět jeho zakladatelé a strážci z dob minulých. A rovněž doufám, že až jednou, s odstupem času, bude někdo historicky hodnotit mé působení v čele Chemických listů, že to bude pohledem shovívavým.

Vlastimil Vyskočil

LITERATURA

1. Kratochvíl B., Drašar P.: Chem. Listy 115, 498 (2021).
2. Drašar P.: Chem. Listy 115, 506 (2021).
3. Kratochvíl B.: Chem. Listy 114, 790 (2020).
4. <https://www.chemistryviews.org/view/0/CPSE.html>, staženo 22. 9. 2021.
5. Koester V.: ChemistryViews (2019). doi: 10.1002/chemv.201900039.
6. <https://www.chemistryviews.org>, staženo 22. 9. 2021.
7. Koester V.: ChemistryViews (2021). doi: 10.1002/chemv.202100053.
8. Čukatová R.: Chem. Listy 114, 707 (2020).
9. Kratochvíl B., Bělohav Z.: Chem. Listy 115, 338 (2021).